

L'AMIC DE LES ARTS

GASETA DE SITGES

ANY II

30 DE JUNY DE 1927

NÚM. 15

«L'AMIC DE LES ARTS»

DIRECTOR
JOSEP CARBONELL I GENEER
REDACTORS PERMANENTS
J. V. FOIX · M. A. CASSANYES · RAMON
PLANES · LLUÍS MONTANYÀ · DOMÈNEC
FORMENT · SEBASTIÀ GASCH
GRÀFICS
AGUSTÍ FERRER

AQUEST NÚMERO DE «L'AMIC DE LES
ARTS» HA ESTAT REVISAT PER
LA CENSURA

SUBSCRIPCIÓ L'ANY, 12 PTES.
NÚMERO SOLT, 1 PTA.
SANT GAUDENCI, 2, SITGES

BUTLLETÍ

PER
JOSEP
CARBONELL

Posats a des-
triar els noms
d'aquells que
han laborat ací
pel coneixe-
ment del nos-
tre passat his-
tòric i, conse-
cutivament,
pel veritable i
valuós patri-
moni de la
cultura pairal,
hom no pot, en
justícia, callar
el d'En Ma-
nuel Gibert i
Miret.

Convisque-
ren i conviuen

encara, sortosament, en la perso-
na del bon amic, dues passions intel·lectuals l'aleació de les quals ha menat a molts a un judici errat de la vàlua del nostre home. Ens referim a la seva dèria científica, al seu amor pels estudis geològics i per la història de les primeres civilitzacions, tant com a l'erupció poètica d'una intel·ligència, més que inspirada, somoguda per una imaginació volcànica dintre la qual les més elementàries constatacions d'ordre geològic o històric es tornaven un món de cosmogonies i de mites locals de nou encuny. Situeu, però, la cosa en el seu temps: volteu aquesta edat

jovençana de Manuel Gibert (in-
fluïda per les grans aportacions
recents als estudis paleontològics,
a la història de les religions i de
la Grècia més remota), de l'at-
mosfera d'un nom famós i d'un
gran esdeveniment literari de l'è-
poca: Jacint Verdaguer i «L'At-
làntida», per a la lògica explica-
ció dels quals potser no calguí
sinó capgirar l'ordre de preemi-
nència de les dues grans fal·leres
del nostre compatriota: la geolò-
gico-històrica i la poètica... Avui
el rapsoda Gibert ha evolucionat
i ha millorat: la seva versificació,

fixar definitivament l'aportació
del nostre amic al coneixement
del passat històric de Sitges; més
just encara, al coneixement de
l'alba de la Història ací. Tenim
a la vista uns escrits inèdits seus
que ens permetran de seguir-lo
pas a pas en les seves deduccions.
Demés, en una conversa recent
havem pogut catalogar algunes
descobertes precises l'honor de les
quals li pertoca.

No són gaires a Sitges els que
saben o recorden que l'enginyer
i filòleg anglès, especialitzat en
l'euskar i autor de treballs esti-

Trasatlàntica; i avui encara no
sabem on restà dipositada en
morir, l'any 1912, l'al·ludit sa-
cerdot. Doncs bé: Gibert fou
ací el primer d'enterar-se'n i de
capir la importància de la tro-
balla. «Si l'ídol—escriví en les se-
ves notes l'any 1908—descobert
per un intel·ligent explorador an-
glès a la capella de santa Marga-
rida, vora les Coves, és autèntic,
hom pot acceptar com a més pro-
bables les suposicions d'En Ma-
nuel Milà i Fontanals, el qual,
després de narrar la troballa
a Olèrdola d'unes muralles,

*mostra del da-
rrer període de
la construcció
ciclòpea i com
d'una transició
entre ella i la
construcció re-
gular, («Me-
mòries de l'A-
cadèmia de Bo-
nes Lletres de
Barcelona»,
volum II) i de
suposar l'an-
tiga existència
en aquell in-
dret d'una
acròpolis celtí-
bera, afegeix,
que la nostra
platja degué ésser
aquella en
la qual embar-
caven i arriba-*

JOSEP OBIOLS. — FRAGMENT DE LA DECORACIÓ DE LA CASA DE CORREUS DE BARCELONA

àgil sempre i sempre sàvia, lliu-
ra sense pressa algunes creacions
en les quals la genialitat desfoca-
da d'altre temps ha cedit el pas
a un verb més normal, a una
imatgeria més bella i al bon gust
d'una sensibilitat molt més avalo-
rable per una crítica que s'aten-
guí només a valors poètiques pu-
res. En paraules breus podríem dir
que, en aquest ordre, a Gibert se
li atança, o li ha arribat ja, l'hora
de presentar bellament cristal·li-
zades les vapors poètiques que de
jove l'envaïen.

No és, però, de Manuel Gibert
poeta que, en començar aquest
Butlletí, havem volgut parlar.
Ens interessa, ho havem insinuat,

mables, Mr. Edward Spencer
Dodgson, descobrí, sembla, l'any
1902, en l'enrunada ermita de
santa Margarida, un ídol íber
o celtíber. La pedra, que aquests
dies hom ha pogut veure retra-
tada entre l'explorador i un al-
tre estudiós, — don Pedro de
Reynoso, — en una fotografia
feta per l'apotecari de Sant
Pere de Ribes, senyor Bertran
i Miret, que es conserva en el
Museu Balaguer, de Vilanova,
passà a mans del senyor rec-
tor de la primera localitat es-
mentada, reverend Rota, (a la
jurisdicció eclesiàstica del qual
corresponia abans l'esglesia),
després capellà de la Companyia

ven els pobladors d'Olèrdola do-
minadors d'una gran part del Pe-
nedès» (1). I afegeix Gibert, pel
seu compte, que el camí natural
de la mar de Sitges a l'alta, pri-
mitiva ciutat penedesenca no po-
gué ésser cap més que l'actual
riera de Ribes.

Per capir, però, la probable ve-
racitat d'aquesta afirmació cal-
drà donar al lector una idea de
l'aspecte pre-històric i primo-his-
tòric de la nostra platja; no sen-
se dir abans, que Gibert posseeix
procedents de la vinya que llin-
da amb l'ermita de santa Mar-
garida, una destràl neolítica de
serpentina verda (classificació de
M. Paul Lemoine, del Museu de

Mineralogia de París) i un cap de dard, de bronze. I, ultra això, un altre dard de diorita, un fragment de destrat neolítica brunyida, un altre sense brunyir, quatre de destrats rudimentàries, deu o dotze daus (blancs, verds i vermells) de mosaic romà, i restes d'argamassa amb cristalls de gipsa, d'igual època, trobats al camí fondo de Santa Bàrbara. Recordeu aquestes dades pel que direm després.

Si les romanalles que l'amor estudiosa del nostre amic lliurà d'un oblit complet (2), revelen l'existència ací d'un poblat primitiu—iber o celtíber, — ¿on fou emplaçat? Gibert, recolzant-se en els savis estudis dels doctors Almera i Font i Saguè, opina, no sense fonament, que la part principal del primitiu solar de Sitges es troba avui envaït per la mar. Suposa que, en aquells temps, l'actual riera de Ribes era un riu, no abundós però suficient per haver originat un delta més vast que el d'ara. En un moment donat, lentament o bruscament, s'eixugà el riu, s'abaixà el nivell de la nostra costa, i la mar guanyà la partida a la terra que no aflua amb prou sediments a combatre-la. Les dades sobre les quals fonamenta aquestes teories són, ultra les erudites que havem esmentat i l'estudi general geològic de la regió sitgetana, les talles verticals de terreny argilós arran d'arenys, ben visibles a Aiguadolç, i l'existència dels mateixos terrenys argilosos sota una no molt densa capa de sorra tot al llarg de la nostra platja, trobats junt amb restes de grans murs i de petits utensilis primitius en fer les excavacions del passeig marítim de Terramar.

No ens vega de parar-nos com voldríem en l'estudi hipotètic d'aquesta primitiva edat sitgetana. Hom discuteix, encara, si fou realment en aquest mateix indret on estigueren emplaçades les antigues Kissa o Cissa, o Subur. I es branden sengles argumentacions etimològiques i topogràfiques, entre les quals, però, són, pel parer nostre, prou clares i precises les citacions de lloc i de nom amb què de la última fan esment els romans Pomponi Mela i Caius Plini. Si se segueix llur relació de la costa ibèrica, no resta gaire lloc pels dubtes. (El riu Maius, que Pomponi Mela situa entre Subur i Tolobis, ¿fou, potser, el que Gibert suposa conver-

tít avui en la riera de Ribes?)

Com que no és un problema resolt, ans un enigma al desxiframent del qual caldria convidar els delirosos de precisions històriques, proposem com a indret de situació probable de l'antiga Subur l'àrea actual de Sitges, comptada des d'ambdós marges de la riera de Ribes al Baluard, i de l'altiplà muntanyós que la circumda a la mar. Poques són, en veritat, les troballes que, fins avui, poden avalar la nostra imprecisa tesi: ultra les d'En Manuel Gibert esmentades i l'idol ibèric (?) de Mr. Edward Spencer Dodgson no sabem més que uns altres restes de mosaic romà constatatats pel mateix compatriota entre els papers del difunt doctor Gaietà Benaprès; dues monedes, una amb l'efigie d'August i l'altra amb la de Tiberi (3) trobades en la torre que s'enderrocà en construir-se la casa d'En Manuel Vidal-Quadres; altra moneda romana apareguda entre les runes dels Molins (4), i el sepulcre romà descobert al peu del santuari de Santa Maria del Vinyet, arran del campanar i del camí antics.

¿Quin dia serà aquell en el qual podrà ésser feta la incontrovertible demostració de la nostra llegendària herència de Subur?

(1) El lector farà bé d'enterar-se de l'estat actual d'aquest problema arqueològic. Pot consultar, si no té a mà una documentació més abundosa, el llibret «Prehistòria catalana» d'En Pere Bosch i Gimpera; Editorial Catalana, 1919, Barcelona.

(2) Ultra les esmentades, cal assenyalar, encara, les següents descobertes, d'èpoques posteriors, el mèrit de les quals pertoca també a En Manuel Gibert. Làpida gòtica empotrada avui a un banc de l'Hospital, abans marxapeu a la Ribera, amb la inscripció: IN MEMORIAM JOANNIS I (?). Procedeix de l'enderrocada Torre de les Hores o de l'Homenatge, de l'antic castell de Sitges. Altra làpida de caràcters refosos avui encara empotrada a la paret interior del pati de l'antic escorxador. Es tracta d'una inscripció fragmentària no llegida. I l'àngel amb una filacteria que hi ha a la façana principal de Maricel, abans al pati de la casa n.º 6 de Port Alegre.

(3) Vegeu «L'Assaig històric de la vila de Sitges», d'En Joan Llopis i Bofill, Barcelona, 1891. Potser el segell d'antigues construccions que el plorat historiador no sabia si el tenien els carreus de la torre enderrocada, podria ésser constatat amb l'estudi de tantes de pedres quadrangulars, d'aparença romana, esparces en les restes de muralles d'èpoques posteriors. Recordem ara que, observant al baluard de la Torreta el mur que dona a mar, vegérem fa temps ben marcada en un d'aquests carreus i en mig d'un cercle refós, la lletra T. Tractarem de constatar aquesta contrasenya i d'avalorar-la.

(4) Vegeu en el núm. 9 de L'AMIC DE LES ARTS l'article «L'antigor dels nostres molins», d'En Domènec Forment.

LA LITERATURA

PERQUÈ L'HOME...

PER
J. V. FOIX

Perquè l'home que ven fruites secs sota els porxos de la plaça s'ha posat un casquet turc, vermell, homes i infants del meu poble han adoptat el cobre-caps exòtic, i dones i donzelles han ornat llurs cabells amb roelles enceses. Del matí al vespre, la marea roja submergeix els vells carrerons fins ara reialme dels fantasmes i s'estén pel raval on sojorna el ferrer de les dues testes. Tots dos, el senyor rector i jo, hem resistit el corrent tirànic. Per a defugir-lo, el senyor rector, amagant-se sota el seu ample mantell negre, ha pres figura de gàrgola centenària a la coronisa del campanar; i jo, convertit en l'orat del poble, em passo el dia dibuixant la imatge del sol per les parets i els seus atributs divins.

PANORAMA

PER
LLUÍS MONTANYÀ

«LA CARAVANA»
DE MILLÀS-RAURELL

La moderna crítica literària—avui més humana ja que literària, més moral que estètica—que nosaltres, tan a rerassaga encara, maldem debades per aconseguir en aquestes notes intermitents i deslligades, té més cura d'escatir les causes que de controlar els efectes; s'interessa més per la personalitat de l'escriptor que per la construcció de les seves obres; més per la seva posició ètica i intel·lectual que pels seus personatges i llurs aventures. Així, davant *La caravana*, ço que ens atrau i ens interessa, per damunt de tota altra cosa, és la intensa individualitat d'En Millàs-Raurell, que es destaca i precisa vigorosament damunt el fons bigarrat i multiforme dels personatges objecte de la seva lúcida dissecció apassionada. No ens apar difícil situar-lo. I això que l'autor de *La caravana*—tan lluny i tan aprop, a la vegada, del Millàs-Raurell poeta d'aquell desolat i admirable «Tercer llibre de poemes»—amb un sentit claríssim de la discreció i de la conveniència, no es complau a parlar en nom propi i cura d'evitar el to confidencial i autobiogràfic, avui tan car i tan en voga entre els joves escriptors.

La selecció, però, dels temes i dels personatges, la insistència sobre determinats aspectes, les seves mateixes omissions, prenen el caràcter de confessions voluntàries. L'angoixa dels personatges del seu llibre—«homes i dones sofrint les petites amargors i humiliacions de cada dia»—no és més, en el fons, que l'expressió, més o menys incompleta i limitada, de la inquietud del seu creador; és la seva pròpia posició la que sembla definir-se per successives eliminacions.

¡Es l'hora dels joves! Millàs-Raurell pertany a la darrera generació que mena actualment el dur assalt a la vida, i n'és un bell espècimen representatiu. Amb tots els seus neguits, amb totes les seves desorientacions, amb totes les seves inquietuds. És un d'aquests nous «fills del segle» que han begut en llurs vasos de minyó els vins aspres i forts reservats als homes madurs, i en serven encara el cervell tot embriagat. Muscles nous i cor lacerat, llur esguard resplendeix d'aurores lluminoses de promeses...

Millàs-Raurell és massa del nostre temps, per considerar amb indiferència la fonda crisi espiritual que travessem. Avui que l'absolut se'ns fa escapol, la vera missió de la literatura hauria de consistir, més que en la vana recerca d'un ideal estètic o artístic, en la interpretació—plàstica o poètica, per la descripció o per la imatge—del nostre desassossec i de la nostra inquietud. En Millàs ha sabut ler-se càrrec d'aquesta fretura i *La caravana* ens incorpora al moviment literari modern; tradueix els novíssims neguits espirituals. Aquest recull de narracions breus és una pintura cruel i exacta de la nostra època. Els seus herois sofreixen perpètuas indecisions i inquietuds, de les quals ells mateixos semblen ignorar les causes. I, a vegades, potser també llur autor, en ple abandament reflexe, malgrat l'extremada agudesia de les seves penetrants facultats analítiques, malgrat la seva febril lucidesa investigadora. Si hom sab distingir entre l'angoixa de les criatures literàries i la personalitat del creador, percebrà clarament que la incertesa religiosa, inconfessada, ocupa un lloc considerable en la seva inquietud. Els joves esperits, lassos de mig segle d'escepticisme embrutidor, cerquen adalerats una esclatxa de llum per on evadir-se de les espesses tenebres que els envolten. El camí de Damasc, per a nombre d'aquestes ànimes torturades, és molt més aprop ja del que sembla.

Daniel Rops—jun altre jove encara!—en un notabilíssim llibre recent, considera tres aspec-

tes en la moderna inquietud: el físic, el psíquic i el metafísic. D'aquests tres plans, el psíquic és el que té en el llibre d'En Millàs una més copiosa i al·lucinadora aportació. «Francisc» — que cerca en la mort el refugi contra una obsessió, la fol·la esperança d'assoliment d'un desig torturador, — en primer terme; «Una vegada era un home» — víctima innocent d'una obscura fatalitat inexorable i aclaparadora, i «Aquell jove del primer pis» — que suporta heroicament una vida fracassada i inútil per mantenir una il·lusió, — ens semblen, sota aquest aspecte, les més típiques narracions denotadores d'una sensibilitat aguditzada, gairebé morbosa; d'una intuïció formidable, d'una percepció de matisos anímics fugissers, que arriba a obsessionar.

En d'altres contes, el tràgic «Llum i tenebres» principalment, i potser també «L'abric de pells i la pedra», si bé l'origen de l'angoixa és netament físic, la pintura, però, és del tot psicològica.

L'aspecte metafísic de la inquietud (anem seguint la divisió de Rops) — llevat de «Mort i transfiguració», un dels millors contes al nostre entendre — no sembla, aparentment, preocupar gaire a Millàs; es diria que el seu esperit ha volgut, voluntàriament, eliminar aquests problemes, que suren malgrat tot, a la superfície del llibre enter; que es susciten a cada pàgina, obsessiònadors i dominants.

L'il·lustre poeta i crític que el pseudònim de «Jordi March» mal encobreix, en un recent i cert comentari sobre *La caravana*, hi trobava una qualitat fotogràfica de desfocament. Manllevant al cinema un altre terme tècnic, no costaria gaire tampoc de descobrir-hi una aplicació literària del ral·lentit. Vegi's, si no, la descomposició minuciosa de les sensacions («Mort i Transfiguració», «Música de Jazz») que facilita el precís anàlisi introspectiu, i de les associacions d'idees («Projectes», «Una evocació», «El Paladar»), que dona talment la impressió viva d'una projecció ral·lentida. I també la fixació implacable i rapidíssima de les postures, adés tràgiques, adés ridícules, que sols un psicològic ral·lentí permet d'apreciar.

¿Ens caldrà resumir que *La caravana*, humana comèdia sintètica, assenyalava una fita dintre l'actual literatura catalana i que el seu autor és un dels rars escriptors catalans verament interessants, detector sensible de les vibracions espirituals europees de darrera hora?

Tots els humaníssims titelles d'En Millàs, estan pastats amb angoixes i inquietuds — ¡quantes de vegades repetits aquests mots en tan poques ratlles! Inquietuds i angoixes — voluptat — que són la única expressió actual de la nostra vida tèrbola.

FEDERICO GARCÍA LORCA

EL POETA EN LA PLATJA D'EMPÚRIES
VIST PER SALVADOR DALÍ

REYERTA DE GITANOS

A MIS AMIGOS DE "L'AMIC DE LES ARTS"

*A la mitad del barranco
las navajas de Albacete
bellas, de sangre contraria,
relucen como los peces.*

*Una dura luz de naipe
recorta en el agrio verde,
caballos enfurecidos
y perfiles de jinetes.*

*En la copa de un olivo
lloran dos viejas mujeres.
El toro de la reyerta
se sube por las paredes.*

*Ángeles negros tratan,
pañuelos y agua de mieve.
Ángeles con grandes alas
de navajas de Albacete.*

*Juan Antonio el de Montilla
rueda muerto la pendiente,
su cuerpo lleno de lirios
y una granada en las sienes.
Ahora monta cruz de fuego
carretera de la muerte.*

*El juez con guardia civil,
por los olivares viene.
Sangre resbalada gime
muda canción de serpiente.*

*Señores guardias civiles.
Aquí pasó lo de siempre.
Han muerto cuatro romanos
y cinco cartagineses.*

*La tarde loca de bigueras
y de rumores calientes,
cae desmayada en los muslos
beridos de los jinetes.*

*Y ángeles negros volaban
por el aire de Poniente.
Ángeles de largas trenzas
y corazones de aceite.*

LANJARÓN (GRANADA) 1926

EL CENTENARI DE MAQUIAVEL

Heus ací en contribució a les honorances fetes aquests dies a Maquiavel i segons l'ordre establert per F. Franzoni, alguns pensaments extrets de la seva obra:

«Si tornessin al món els mateixos homes com tornen els mateixos fets, no passarien pas cent anys que no ens trobéssim una altra vegada disposats a fer les coses que ara.» *Clizia*, Pròleg.

«... em sembla que els mateixos temps tornen i que nosaltres som sempre els mateixos...» *Lett. fam.*, 460.

«Solen dir els homes assenyats — i no perquè sí i amb raó, — que qui vol saber allò que s'ha d'esdevenir ha de considerar allò que ha estat. Totes les coses del món, en tot temps, tenen llur equivalent amb les dels temps antics.» *Discorsi*, III, 43.

«Essent totes les coses humanes mòbils, i no poguent restar quietes, convé que pugin o que baixin. Allò que per la raó no faries t'hi obliga la necessitat.» *Discorsi*, I, 6.

«Els homes segueixen certs camins intermediaris perillosíssims: no saben ésser ni bons del tot ni del tot dolents.» *Discorsi*, I, 26.

«...els homes no obren mai bé sinó per necessitat. Allà on poden obrar lliurement i amb llicència tot s'omple de confusió i de desordre.» *Discorsi*, I, 3.

«...la por de perdre fa néixer en els cors les mateixes passions que tenen els que desitgen adquirir...» *Discorsi*, I, 5.

«...l'ambició de l'home és tan gran que, per satisfer el desig del moment, no pensa en els mals que al cap de poc li en poden resultar.» *Discorsi*, II, 20.

«Els homes ofenen o per por o per odi.» *Príncipe*, VII.

«Es defecte comú no pensar durant la bonança en la tempestat.» *Príncipe*, XXIV.

«La natura dels homes orgullosos i vils és d'ésser insolents en la prosperitat i humils i abjectes en l'adversitat.» *Storie*, IV, 18.

«Com demostren tots aquells que raonen del viure civil i com n'és ple d'exemples la història, cal a qui estableix una república i hi legisla, de suposar que tots els homes són dolents i disposats a emprar llur malignitat cada cop que en tindran avinentesa.» *Discorsi*, I, 3.

«Les dones són les persones del món més caritatives i més incòmodes. Qui les defuig evita a la vegada els enuigs i l'útil; qui s'hi entreté té l'útil i l'enuig conjuntament. Ja és ben cert

que no hi ha mel sense mosques.» *Mandragola*, III, 4.

«Totes les dones tenen poc cervell. Quan n'hi ha una que sap dir dues paraules raonables, tothom ne parla. Ja se sap que en terra d'orbs el borni es rei.» *Mandragola*, III, 9.

«Qui negligeix el seu interès per l'interès d'altri, perd el seu, i ningú no li en sap grat.» *Lett. fam.*, 306.

«De les coses que hagi de fer aconsella't amb molts; de les que vagis a fer, amb pocs.» *Arte della Guerra*, VII.

«... en les nostres accions, el retard descoratja, i la precipitació es perillosa.» *Storie*, III, 26.

«...Qui s'accontenta d'una victòria mitjana, sempre hi guanyarà; perquè aquells que volen sobrevèncer, sovint hi perden.» *Storie*, IV, 14.

«...val més encarregar d'una expedició important un home sol de mitjana capacitat, que dos homes extrems amb la mateixa autoritat.» *Discorsi*, III, 75.

«La força i la prudència són el nirvi de totes les senyories que hi ha hagut al món. Qualsevulla que hagi observat els canvis dels reialmes, la ruïna de les províncies i de les ciutats, no hi ha descobert altra causa sinó la manca d'armes o de seny.» *Discorsi alla Balia di Firenze*.

«La plebs: la seva naturalesa és d'alegrar-se del mal.» *Storie*, II, 34.

«... sovint els pobles ociosos són bon instrument per qui vol alterar l'ordre.» *Storie*, VII, 12.

«Una multitud sense cap és inútil.» *Discorsi*, I, 44.

«... res tan apte per refrenar una multitud revoltada com el respecte que li mereix l'home savi i d'autoritat que se surt al seu encontre.» *Discorsi*, I, 54.

«... el poble desitja no ésser comandat ni oprès pels grans, i els grans desitgen comandar i oprimir el poble. D'aquests dos apetits diversos sorgeix a la ciutat un dels tres efectes: o principat, o llibertat, o anarquia.» *Principe*, IX.

«La força i la necessitat, no les escriptures i els tractats, obliguen els prínceps a observar la fe jurada.» *Storie*, VIII, 22.

«Els homes, el ferre, el diner i el pa són el nirvi de la guerra; però d'aquests quatre són més necessaris els dos primers, perquè els homes i el ferre troben els diners i el pa, però el pa i els diners no troben ni homes ni ferre.» *Arte della guerra*, VII.

«Els principals fonaments que tenen tots els estats, sien nous o vells o mixtos, són les bones lleis i les bones armes.» *Principe*, XI.

«Tot allò que serveix a l'enemic et nou; allò que el nou et serveix. A la guerra la disciplina pot més que el furor. Canvia de projectes quan t'adonis que l'enemic els coneix. Als accidents súbits amb dificultat s'hi pot posar remei; fàcilment als previstos.» *Arte della guerra*, VII.

«... on hi ha religió, fàcilment es pot introduir l'esperit militar; on hi ha aquest i no religió, aquesta és difícil d'ésser-hi introduïda.» *Discorsi*, I, 11.

MONÒLEG DE DOS

PER
A. ESCLASANS

Els molt il·lustres escriptors Joan Granell i Jaume Borrull eren la doble glòria més pura i el doble honor més legítim de la terra benaurada que els va veure néixer. De jovenets, estudiants totjust, s'havien proposat la re-

ni, que els feia de *trait d'union*, de lligam indeslligable, de manilla gloriosa.—Cada un d'ells tot sol, és un tot incomplet—afirmaven els entusiastes—però tots dos junts són un tot impecable i perfectíssim.—I afegien encara:—Si En Granell i En Borrull poguessin fondre's en un sol poeta i en un sol prosista ¡les nostres lletres tindrien una figura espiritual única al món!—En Granell i En Borrull, en escoltar-ho, somreien afalagats i es permetien opinar que potser sí, potser no. I treballaven, cada dia i cada nit, amb una fe més alta i una ànima més nua i més afinada...

De sobte, un dia, simultàniament, el conflicte va presentar-se'ls. ¿I la crítica? Evidentment, la crítica no estava a l'altura. Com a prosistes i com a poetes, s'havien proposat un punt a atènyer; i, al llarg dels anys i de la feina, aquest punt havia estat tocat i ultrapassat. La crítica de llur terra, bona crítica en principi, no era ja digne d'ells, no tenia la passa prou llarga ni l'alè prou sostingut per seguir la marxa del doble *opus* Granell-Borrull. S'imposava, doncs, i amb caràcter urgent, una nova disciplina a l'eminent parella: renovar la crítica. Calia donar un to de crítica nova derivat i al diàpassó del to del vers i la prosa que En Granell i En Borrull patrocïnaven. Convidar els crítics a una rectificació honrosa—fent honor a ells dos, és clar—i a una elevació paral·lela a la de l'obra Granell-Borrull, era una il·lusió d'homes normals, del tot irrealitzable. I s'exposaven a tornar-se impopulars en menys del terme fugaç de vint-i-quatre hores. Solució única, doncs: convertir-se, ells, en crítics d'ells mateixos; i àdhuc, tot vençant prevencions i orgulls, en crítics dels altres. Una entrevista d'un vespre al volt de la tauleta d'un cafè tranquil on es reunien, de set a nou, uns quants intel·lectuals—literats i artistes—va posar d'acord En Granell i En Borrull. I establiren el pla de batalla i les giragoneses i les espirals estratègiques a dibuixar i seguir. Dos dels més grans rotatius de la ciutat van anunciar, l'endemà, als lectors, amb sengles combinacions tipogràfiques detonants i emocionades, que els grans poetes i prosistes Granell i Borrull s'encarregaven del noble exercici de la crítica. I la grata nova fou rebuda, ja no cal dir-ho, amb tàcits picaments de mans i amb invisibles estretes també de mans, per part dels admiradors dels dos prohoms, que, per ésser-ho d'un d'ells, qualsevol, ja ho eren, sense que calgués dir-ho ni confessar-ho, de l'altre igualment.

Dos, quatre, sis mesos són ben poqueta cosa—¡las!—davant l'eternitat. No obstant, en un termini tan breu i curt, En Granell i En Borrull (el públic va adonar-se'n abans que ells) van consta-

DIEGO RUIZ

LA CONFESSIÓ DE SITGES

INTRODUCCIÓ A L'ESTUDI DE TOTA LA NOSTRA VIDA
RACIONALMENT INTERPRETADA

«Rupit omnia æquationum vincula,
carceresque tabularum effregit.»

KEPLER.

1927

BOLÒNIA · SITGES

SUMARI. — Secció primera: Els elements d'un Descobriment, en general (§§ 1-27). — Secció segona: Essència i caràcters d'un Descobriment concret. Aplicacions elementals (§§ 28-71). — Secció terça: Noves aplicacions del Descobriment concret, i traspàs a la secció quarta (§§ 72-88). — Secció quarta: El mite dels fills de la landa i del Fill de l'Escuma (§§ 89-108). — Secció quinta: Recapitulació. Dramaturgia del Pensament (§§ 109-111).

«... tal com l'observança del culte diví dona grandesa als estats, el menyspreu del culte causa llur ruïna.» *Discorsi*, I, 11.

«... crec que els més grans honors que puguin rebre els homes són els que lliurement els atorga llur pàtria; crec que el major bé que es pot fer, i el més grat a Déu, és el que hom fa a la seva pàtria.» *Sopra il modo di riformar lo Stato di Firenze*.

«Sempre que he pogut honorar la meua pàtria, amb riscos i perills si ha calgut, ho he fet volenterosament, perquè és l'obligació major que té hom en la seva vida.» *Id. id.*

novació de les lletres pàtries: la prosa primer, després el vers. Llibre darrera llibre, graó darre-ra graó, l'escala literària del poble llur havia guanyat alçada i punts de mira. Segons la dita dels entesos, i Déu mitjançant, era ben possible que toqués el cel de la perfecció molt abans de gaire. ¡L'egregi aparellament intel·lectual! El poeta i prosista Granell, el poeta i prosista Borrull: dos que en feien un, i, sense fondre's, es completaven i complementaven. Com en la cèlebre doble estàtua de Goethe-Schiller, entre les obres de Granell-Borrull hi havia una petita massissa corona de llorer bronzi-

tar, perplexes, un fenomen inquietant. Si en la prosa o en el vers cadascú d'ells tenia un so de veu ben personal i ple, inconfusible i imbarreable amb el del seu distingit col·lega, en la crítica l'un i l'altre, indistintament, semblava que juguessin a fet-amagar. Miralleig altern, serpenteig obstinat, cueteig nerviós, l'un al costat de l'altre, En Granell i En Borrull no coincidien mai. I, cosa més incomprensible encara, l'un no posava mai la petjada crítica, però allò que es diu mai, damunt la crítica petjada de l'altre. Semblava, fins i tot, que s'ho diguessin: no hi havia ni la més mínima coincidència de parers. I els lectors-admiradors, units fins aleshores com un sol home en la lectura i en l'admiració dels llibres Granell-Borrull, van dividir-se en dos aplecs de parers oposats. I la cosa trista — lamentable escisió absurda! — fou la florida de la ironia i la plaseria damunt les ruïnes, no pas gaire antigues, del respecte i l'emulació. — ¡Avui En Granell ha dit blanc! — feien els granellistes reconsagrats. — Ah, ¿sí? — responien els borrullistes incondicionals i acèrrims. — Doncs, dormin tranquils: ¡demà En Borrull dirà negre! — I efectivament: l'endemà deia negre. Era vexant i era enervant...

Quan En Granell i En Borrull es donaren compte de la bifurcació perillosa que ells mateixos havien obert a la ruta usual de la mútua, anciana admiració, vis-a-vis del públic, sofriren i meditarren. ¿Calia avançar com si tal cosa o retrocedir cautament? El fenomen obstinadament repetit de la mútua divergència crítica, ¿era simple accident o bé obeïa a causes fonamentals? Convenia respectar-se el mutu lliure albir sincer, o bé posar-se d'acord, mal que fos a risc de criticar insincerament? En Granell prengué la iniciativa destriadora. I escriví a En Borrull: «Seria per a mi una joia i un solaç rébre-us a casa meua, demà, a les cinc de la tarda. Parlarem i resoldrem. No hi manqueu, si us plau». En Borrull rebé el bitlletet d'En Granell quan posava la ploma damunt el paper per a fer-li la mateixa invitació. I en fou lleugerament contrariat. Però es prometé no mancar-hi.

Les cinc sonaven al campanar de la Catedral, quan En Borrull posava el dit damunt el timbre de la porta del pis on vivia En Granell. Aquest va anar a obrir-lo i el feu passar al despatx-biblioteca que li servia de cambra d'estudi i de treball. — ¡Seieu! — va dir-li signant la cretona florejada d'un cap de diva, mentre ell s'asseia a l'altre. I es van mirar de fit-a-fit. ¡Melangia! Pel simple xoc de la quàdruple brasetta viva de les nines van adonar-se tot seguit que ja no eren, que ja no serien mai més allò que, per ells i pels altres, havien

estat durant tant de temps. La unió s'havia trencat. I per culpa de la crítica, naturalment. Un instant van tenir la mútua aprensió que no solament havien

deixat d'ésser, oficialment i oficiosament, uns amics, sinó que els calia ésser, d'ara endavant, dos enemics «perfectes», tant com «perfectes» amics havien estat abans de la crítica. Un moment va semblar-los que el mentós els enduria, que el front se'ls arrugava, que els ulls se'ls encenien de llampecs, que el nas se'ls feia ganxut i esmolat, que la boca se'ls tornava prima i ampla. Malgrat tot, dialogaren. I del diàleg nasqué la llum i la tenebra. En efecte: brollaren noms d'autors i d'obres — els exemplars de la biblioteca davant

semblants: era una desviació vers la llum quan l'altre partia de la tenebra, i a l'inrevés. Fent vers o prosa eren homes lliures perquè només depenien d'ells. Fent crítica,

no eren mai homes lliures perquè sempre, en el fons, depenien dels altres — àdhuc, quan depenien d'ells mateixos. Si En Granell encarat amb un autor o una obra, en descobria, críticament, el contorn lluminós, En Borrull, dins el mateix espai de temps i de lloc, en descobria, fent ballança i mai barreja, el contorn tenebrós. ¡Paradoxal i indesxifrable!

Qui llegís, doncs, la crítica d'un d'ells, no veuria més que la interpretació crítica d'una part de l'obra o de l'autor criticats. Li caldria, per llegir la crítica com-

fragment fragmentari davant un altre fragment fragmentari. En Granell i En Borrull van encarrar-se amb la tragèdia, mal humorats i resignats. En vers i en prosa, cada un d'ells era un home i un literat complet, davant un altre home-literat complet. Fent crítica, eren dos mitjos homes i dos mitjos literats que només per aplegament podien fer-ne un. Si abans els lectors llurs eren sempre uns lectors complets, encara que només llegissin a un d'ells, ara, si llegien a un d'ells sol, serien uns mitjos lectors. Abans podien ésser i eren uns perfectes amics. Ara, serien i eren, ja, uns enemics vulgars, engrillonats, per les manyoques, amb una doble cadena de punts d'obrir lluminosos i tenebrosos. La coroneta de llorer de bronze de l'antiga gloriosa companyonia s'havia convertit en una mena de parany vil, doble mandíbula dentada per fer cacera de genis incauts. Tingueren la sensació neta que les dents de la trampa eren, simplement, les dents del públic, rient a gorja badada darrera d'ells i a llur entorn. Abans eren dos homes lliures estrenyent-se les mans amb mútua assegurança admirativa. Ara eren dos literats estrenyent-se les mans amb convinguda condolència interrogativa. Abans dominaven el públic. Ara el públic els dominava. Si abans eren un diàleg flexible i magnífic, ara eren un monòleg de dos, un encaix de munició, una cullera i una forquilla de la intel·ligència crítica.

S'havien ensopit tot discutint. Tocaren les set part del carrer, i van alçar-se, lassos. En Borrull, cordialment, va obrir els braços amb l'intent en inici d'estrenyer l'amic. Cosa que desplaçà una mica a En Granell, car acabava de tenir la mateixa intenció. Sobtadament, Granell va acotar-se i amb gran delicadesa i reverència prengué la mà dreta d'En Borrull, i va besar-la amb una lleu emoció molt noble. En Borrull acceptà el pur homenatge; i, acotant-se a son torn, prengué la mà dreta d'En Granell i va besar-la també. Els dos il·lustres escriptors van esguardar-se uns segons amb una gran serenitat. Acabaven de fer un petit acte digne i just, bell i bo. Dintre de cada un d'ells, rebrot darrer de la passada lliure amistat, semblava que els cremés sense cremar-los, només aclarint-los, un gran flam daurat dispers, una aurora tremolosa i lenta.

—Arreveure, Granell.

—Arreveure, Borrull.

I es separaren.

Granell va tancar la porta i va tornar silenciosament a la cambra d'estudi. Va assegurar-se a la cadira de braços, davant la taula, es fregà les mans, va amanyagar-se la barba i el sotabarba i va cloure un moment els ulls. Dintre d'ell, gairebé imperceptiblement, un dimoniet interior confegia paraules fibladores.

JOSEP GRANYER. — ESCULTURA

JOSEP GRANYER. — RELLEU

d'ells semblaven onejar i desdibuixar-se en somriures i en contraccions d'aquiescència o de protesta a mesura que Granell-Borrull parlaven. I descobriren la causa curiosíssima del fenomen que tornava llurs crítiques dis-

pleta, comptar sempre amb la doble interpretació Granell-Borrull. Allò que fent vers o fent prosa era cosa pròpia de cada un d'ells, com si diguéssim fragment complet davant un altre fragment complet, fent crítica era un

—Es cert. Poetes i prosistes, ell i jo, som, també, ell i jo, crítics. Crítics de la ratlla de llum o de la ratlla de tenebra, ara l'un, ara l'altre. Però és evident; sí, sí; és claríssimament evident: en les meves crítiques els punts de llum són molt més nombrosos que els punts de tenebra. Davant l'esperit, és la llum la que mana. Jo sóc i valc més, doncs, que En Borrull. Jo sóc l'home de la llum, la veritable figura. Ell és l'home de la tenebra, com si diguéssim l'ombra de la llum, la rèplica estèril de la figura. Jo peso, intel·lectualment, més que ell.—

I va restar tot satisfet, després d'haver-ho resolt, sense discussió, i d'acord amb sí mateix, dintre d'ell mateix.

Remarca divertida. Borrull, fent camí pel carrer i en aquell precís moment, pensava exactament, exactament, exactament la mateixa cosa que En Granell. Però al revés, és clar...

NOTES PER A UNA CRÍTICA DE L'ETERNISME

PER JOSEP CARBONELL

1

Si Menéndez Pelayo visqués trobaria en l'obra actual d'aquell que ja esmentà com un *ingenio metafísico de especie rara y sutil*, elements cabdals per a un nou capítol de la seva *Historia de los heterodoxos*. El doctor Diego Ruiz va nèixer per cogitar. *Roseau* pensant autèntic, ha gaudit i ha sofert totes les joies i tots els desconforts que la vida vital i la vida intel·lectual es plauen de conjugar, de vegades, en els savis. Dotat, en grau superlatiu, de vocació metafísica, de temperament filosòfic i de voluntat matemàtica, ha devallat a l'infern de totes les filosofies, ha reencarnat i viscut tots els mites desusats, ha inquirit l'essència de totes les ciències i religions, per erigir-se després ell, amb el fanatisme proselitista de Mahoma, amb la terrible vanitat de Luter, amb la insubornable dialèctica de Sòcrates, en postulator de la seva descoberta veritat eternista.

«La Confessió de Sítges» és plena d'això i de tantes altres coses que caldria dir per completar el retrat del seu autor! I lletres seves recents, trameses en resposta d'algunes objeccions inscrites al marge de les seves teories, acusen encara les característiques crítiques d'aquesta primera notulació.

Quan, a propòsit de la seva «Addenda» (vegeu el núm. 9 de L'AMIC DE LES ARTS, desembre de 1926) escrivírem que en les doctrines de Diego Ruiz hom hi sentia el ressò d'antics esoterismes mediterranis, l'ombra de l'Alexandria dels primers segles de la nostra era i les dels seus mestres, guiaven, entre altres de

més antigues, la nostra ploma; no, però, agermanades a la idea d'una decadència, ans a la del desig de continuïtat d'un raciocini, en el fons del qual batega la gran tradició de l'inquiriment socràtic. Així mateix, Julià era per nosaltres anomenat com el cap jeràrquic d'una recercada energia en el reviscolament de la perpetuació pagana.... Un a un, esotèrics pagans o cristians gnòstics, els mestres alexandrins i l'emperador es troben oposats, en les respostes al·ludides, als capitosts de la naixent ortodòxia conciliària: els Porfiri, els Julià, a mitja Patrologia; Simeó el Just, als Màrtirs; Barcocha, a sant Pau; tot una mica dintre el gust de Renan. I el problema de la santedat intel·ligent i de la bonesa santa reproduït amb les honors capitals d'altre temps.

Algú dirà, potser, que no és aquesta la guisa més neta d'iniciar la crítica d'una nova filo-

sòfia; que un criteri nou de veritat had'esser acceptat o refusat post ex a - men i c o n - trast de la raó científica dels s e u s propis postulats i objectius. Al lector d' a -

questes notes li arribarà l'avinentosa de convence's de com és feble una tal suposició; i que, al revés, en prendre posicions per a la crítica de l'eternisme del doctor Diego Ruiz, fem bé de situar-nos en el pla de l'eternisme previ, predicat, de guisa més o menys boirosa i antropomòrfica, per totes les religions, i, especialment, sobrenaturalment, tingut per la civilització cristiana com a normal transcendentalisme angular.

«INTERMEZZO DEPORTIU»
BOIX DE FRANCESC CANYELLES (COL. PRATS)

en la creació d'una escultura s'hi troben bellament interpretades aquestes tres facultats, llavors hom pot admetre encara la presència de la gràcia, concepte tan desacreditat per culpa dels que pretenen tapar amb ell tantes d'insuficiències i de futilitats. La gràcia sense les altres facultats que havem esmentat, mena dret a aquella insignificant blanesa de què són exemple els Dunyac i els Claret amb llur sub-hel·lenis-

LES ARTS

JOSEP GRANYER ESCULTOR PUR

PER

M. A. CASSANYES

Per poc que hom mediti sobre l'essència de l'escultura s'adona- rà que, essent com és aquesta art la plasmació en obres estètiques del sentit tàctil com a perceptor de la profunditat espacial, si hom vol concretar en una unitat plàstica necessària les emocions que el món hagi suggerit a la seva ànima, i aplegar-les en el conjunt d'una obra, comprensible dels aptes per copsar una tal recepció, cal que en ella siguin ben pre-

me amb pendants a la pastisseria.

Josep Granyer és, entre els escultors catalans que coneixem, el que està més per sobre d'aquest misèrrim nivell o, al revés, el que es troba més aprop del pur concepte escultòric. Es per això, per mantenir aquest elevadíssim contacte, que, sovint, no tem d'acceptar amb totes les conseqüències el principi de la *frontalitat* formulada per Julius Lange; o de renunciar als moviments instantanis exemple dels quals entre els més lamentables és el Mossèn Cinto estilita, del monument barceloní, representat de ple en una mena de moviments espasmòdics que hom diria precursors d'un vòmit. Sembla que l'autor pretengué donar idea d'un moment d'inspiració portat per un concepte benlliuresc que hom pot ben titllar de curiós i particular. Granyer no ha caigut mai en semblats absurditats; cerca sempre una actitud reveladora i la transfigura artísticament accentuant els elements significatius i depurant i simplificant els formals. La qual cosa no suposa pas que es plegui a l'*standarització*, mot que per sí mateix ja resta exclòs de tota consideració estètica on tan erradament l'introduïren els lamentables confusonarís Ozenfant i Jeanneret, de l'error dels quals es prova convincent el fet que aquests teoritzadors per recolzar les seves concepcions han tingut de refiar-se només de l'exemple pràctic dels esperits més *terre a terre* de la història de l'art: Fouquet, Lenain, Chardin, Poussin, Ingres...

Quan, després d'aquest treball d'eliminació i concentració, Granyer ateny ço que es proposava, hom veu obres d'un meravellós equilibri, tan allunyades, d'una banda, de Maillol, com, de l'altra, de Lehmbruck. Puix si en les obres del francès, d'una adhuc excessiva materialitat corpòrea, apar que siguin atretes vers la terra i no tinguin altre rastre de vida anímica que una bestial sopor; i en les de l'alemany hom diria que una flama espiritual les devora fins a l'extrem d'anorrear-ne les traces corporals; si les de Maillol, per dir-ho d'altra guisa, tendeixen vers l'horitzontal i les de Lehmbruck a esvaïr-se en l'infinit, les de Granyer evoquen un ferm bloc vertical que l'artista sap omplir d'una

INFORMACIONS LITERÀRIES

- ◆ Moviment occità.—Per Joan Bonafous, de Gueret a Alacant regna una mateixa llengua occitana que s'estén fins a l'Alta Itàlia: Provença, Gasconya, Llenguadoc, Bearn, Catalunya, Balears, València, etc., constitueixen un sol territori lingüístic, les varietats dialectals del qual s'han accentuat pels segles de sotmissió dels països occitans als grans Estats dominadors.
- El 2 de maig se celebraren a Tolosa els Jocs Florals Llenguadocians.
- A Montpeller tingué lloc el 8 de maig una manifestació llenguadociana.
- A Bezièrs s'ha constituït un grup de joves occitanistes: L'Escola dau Remembre.
- A Tolosa, el 5 de maig, Joan Mouzat donà una conferència sobre els orígens del felibratge, i el 19 de maig, J. Bourzeix, una altra sobre el poeta Miquel Camelat.

◆ Podem oferir als nostres lectors una notícia important, encara inèdita. Serge de Diaghilev prepara activament un nou ballet: l'escenificació de Carmen, de Mérimée. La coreografia d'aquest nou espectacle anirà a càrrec del cèlebre Léonide Massine, l'autor dels ballets més importants. La música serà obra d'Ernesto Halfer, músic hispano-alemany, deixeble de Falla, i una de les joves veus musicals més positives de la Península. El decorat ha estat encarregat al nostre Salvador Dalí.

Com diem en un altre lloc, als Ballets Russos no hi entra qualsevol. Ahir, Serge de Diaghilev cridava Joan Miró, la bèstia negra. Avui, Serge de Diaghilev crida Salvador Dalí, l'indesitjable. Ací, mentre tant, seguim adorant Martí Alsina, i anem fent teletes exangües per a ús d'un públic ensopeit.

tensió donatellesca plena d'energia i de voluntat i, alhora, animada d'una vida ardent i continguda que les eleva molt per sobre de les d'aquests escultors l'intenció dels quals es redueix a solucionar un problema simplement formalístic, o atraure el comprador amb al·lusions d'un caràcter del tot associatiu a l'anatomia femenina.

Vagi per acabar la constatació de la coincidència entre els relleus d'en Granyer i la concepció del relleu explanada pel reformador i depurador de la plàstica moderna: Hildebrandt, en el seu llibre «El problema de la forma en les arts figuratives», en el qual afirma que la concepció del relleu cal que sigui tal com «si hom imaginés dues parets de vidre paral·leles, i entre elles, una figura la disposició de la qual en relació amb les parets permet que els seus punts extrems les toquin. En aquest estat la figura assumeix una mida de profunditat igual a la separació d'aquestes parets; i descriu pels nostres ulls aquest espai perquè els seus membres s'acomoden en aital mesura de profunditat. Vista així, a través de la paret, la figura s'unifica, en primer lloc, com imatge plana i reconeixible d'un objecte que té un caràcter d'unitat; i, en segon lloc, el seu volum resta inclòs en la mida de profunditat uniforme del volum general. Dit d'altra guisa, la figura viu en una capa de superfícies de la mateixa mida de profunditat que ella; i cada forma tendeix a estendre's en la superfície, és a dir, a fer-se coneixible. Els punts extrems que toquen a les parets de vidre, representen superfícies conjugades encara que el pensament elimini aquestes parets.» ¿No es diria, per ventura, que aquestes idees han menat en Granyer a produir els seus relleus? Nosaltres havem remarcat aquesta coincidència per demostrar, tant la valor i la justesa de concepció de l'admirable obra d'Hildebrandt, la qual ningú qui vulgui parlar amb fonament de l'escultura pot desconèixer, com per provar la força i la puresa—sobretot aquesta—del sentit plàstic de Josep Granyer, el més pur, repetim, dels nostres escultors.

KALLINIC GUSSEV

Max Deri ha classificat les creacions de les arts figuratives en dos apartats: a una banda posa les que es pot dir que s'acosten a la Natura — *Naturnähe* — i a l'altra les que es pot dir

que se n'aparten — *Naturferne* — les quals són, segons ell, les obres emanades de l'Idealisme i de l'Expressionisme (terme en el que inclou també les concepcions del Romanticisme, del Barroc, etc). Les teles de Kallinic Gussev, suara exposades al nou saló d'exhibicions del Circol Equestre, corresponen de ple a la darrera d'aquestes denominacions. El Barroc, que els artistes francesos del

segle XVIIIe trufaren amb una degeneració decorativa, o amb una banalització tipu Boucher; que l'Impressionisme reduí a un anàlisi essencialment i secament tècnic i formalístic, la fi lamentable del qual es pot veure en les fútils simulacions bocetistes de Bonnard i en els mosaics de Signac, recobra en les obres de Gussev la seva importància i la valor essencial d'expressió d'una religiositat exaltada i vehement, torturada i ardent, tal com es mostrà en els grans mestres apassionats de la factura, extàtics del color, patètics de la forma que es digueren Grünewald, el precursor, Tintoretto, Greco, Magnasco, Rembrandt, Mauperscht, Valdés Leal, Goya, Delacroix, van Gogh, Corinth, els Munch, Nolde, Kokoschka, Meidner, Viegner... i amb ells tots els vidents, tots els violents, tots els bàrbars.

Dels esmentats, tres, sobretot, tenen relació amb l'obra de Kallinic Gussev. Són: Grünewald, Magnasco i Kokoschka. Vegeu, si no, el *Sant Sopar*, tan dramàticament visionari; aquests

Cavallers de l'Apocalipsi; aquesta *Caça del lleó*, — no cal pas copiar-m'el catàleg — amb llur ardència passional que la manipulació del pinzell manifesta; amb llur coloració expressiva, irreal i violenta

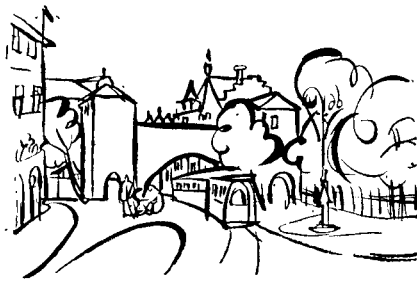
tament reveladora d'una veritat interior; amb llurs temes febrils els quals no cal pas titllar de literaris, puix és impossible, com a contradictori en sí mateix, que una obra plàstica pugui ésser literària.

Davant aquestes teles la dita de Corinth torna a la memòria com el ressò d'una gran veritat: «L'art — l'art vertader — és fer irrealitats».

Les obres de Gussev, tan nues de bon gust i de mesura (les dues

soi-disant virtuts artístiques dels artistes impotents) proclamaren encara, des dels murs on aquests dies han estat penjades, el contrast pregoníssim entre la vertadera pintura i la pintura d'aquells que amb llur bon gust i mesura tan

superficials, han menat avall a la pintureta orfena de les virtuts essencials que avaloren sempre les grans obres i els grans artistes de tot temps i tot arreu.

KALLINIC GUSSEV. — APUNT DE MÜNCHEN

INTERMEZZO CAUSTIC

PER SEBASTIÀ GASCH

RITORNIAM ALL'ANTICO

A *La Veu de Catalunya*, l'il·lustre escriptor Josep Maria Capdevila ha escrit un fervorós elogi de Miquel Soldevila, esmaltador.

Passem de llarg davant les paraules del Sr. Capdevila quan aquest parla de la recentíssima tendència de Picasso, que ell diu influenciada per David. Ningú no té l'obligació d'estar assabentat de tot, encara que tothom té el deure de no parlar d'allò que desconeix.

Passem de llarg, encara, davant el paral·lel, refinadament grotesc, que estableix J. M. Capdevila entre Ingres i els esmalts de M. Soldevila, potser tècnicament perfectes, però d'un rebregat decorativisme.

I aturem-nos davant el furor classicitzant que exterioritza tan brillantment el Sr. Capdevila.

Ritorniam all'antico. Heus ací la frase feeta que ens ha calgut escoltar tant vegades de boca de tots els insensibles que pululen per ací. Heus ací la frase feeta que ha estat evacuada davant tota manifestació artística que no ha anat acompanyada d'una perfecció formal tota exterior.

Doncs bé. Sàpiguen tots aquestss senyors, aptes únicament a copsar el contingent i inaptos a constatar el contingut, que, en el fons, un quadre de Rafael és tan abstracta com la tela més abstracta de Picasso; que en una obra de Fra Angèlic hi ha, latent, tota la poesia d'un quadre de Miró. Tota la resta—recober-tura sensual exterior—no és res més que pura quincalleria i inú-

til enfarfec. L'art modern no és res més que l'art antic desposseït de superflu; per tant: més pur.

Aquest retorn a l'antic, per consegüent, significa purament i simplement el retorn a la part exterior secundària de l'antic. El fons és ignorat. No té sensibilitat qui vol. No ens estranya, doncs, que els nostres flamants pseudoclassicitzants, consegüents amb llur hermetisme, arribin a alabar un Ferran Callicó, un Miquel Soldevila, o qualsevulla altra mostra d'artística buidor.

UNA PAMPALLUGA

Cal esmentar l'actitud adoptada pel Sr. Joan Sacs en una Pampalluga de nom: *Els estupefaents*.

Actitud de l'home assabentat, de l'home viu, de l'home que, quan els altres hi van, ell ja en torna.

Aquesta actitud, però, representa un guany. El Sr. Joan Sacs ja s'ha adonat que certes idees, que no corresponen exactament a les seves impagables concepcions, fan irrupció violentament de llocs determinats per tot Europa. Abans, per al senyor Sacs, totes aquestes idees només eren «un anacronisme sense solta ni volta i unes vestidures demodades que algú ja ha abandonat, infectades, suades i espel·lifades».

(Vagi el nostre elogi incondicional a la *Revista de Occidente* que ven, a l'engròs i a la menuda, idees que no poden comprendre tots aquells qui toquen de peus a terra i no hi veuen més lluny del nas).

UNA VISITA AL MUSEU

Un matí plujós d'aquesta primavera, entràrem al Museu. Automàticament, els nostres passos ens portaren a les galeries d'art romànic.

Una vegada més havem sabut ço que és el lirisme, ço que és la poesia. Una vegada més no havem sabut explicar-nos per què un poble que ha produït allò, de caiguda en caiguda, és arribat tan baix. I una vegada més,

no havem sabut explicar-nos per què la nostra genteta actual — tan pedestre... tan pedestre... — admira, estima i exalta, o fingeix d'admirar, d'estimar i d'exaltar, tot allò; per què en fa grans escarafalls ponderatius; per què en parla insistentment amb to declamatori; per què en fa llibres i articles, i treballs per a revistes estrangeres...

A la fi, però, la conclusió arriba, clara i precisa. Tot és fingit. L'admiració ha d'ésser forçosa-

KALLINIC GUSSEV. — APUNT D'HEIDELBERG

KALLINIC GUSSEV. — APUNT D'HEIDELBERG

ment falsa. Car, evidentment, els romànics no pintaven ous ferrats, ni bodegons, ni paisatges; ni pintaven amb els ulls, ni amb les mans, ni amb els pinzells: pintaven amb l'ànima. I això, és forçós, és fatal, és evident, que no ho poden comprendre, no ho poden sentir, no ho poden estimar, tots aquells que s'accontenten d'arrossegar-se per terra com els llimacs, tots els materialistes, tots aquells qui fan una pintura de gent que només creu en la terra que trepitja i en l'herba que palpa.

Acabada la visita, ens havem traslladat al Museu d'Art Modern. Ens havem trobat col·locats, després de la celestial i mística visió, davant dels Mercader, dels Rigalt, dels Martí Alsina, dels Simó Gómez.... Completament desorientats i *dépayés*, ho havem mirat, ho havem remirat, ho havem examinat pels quatre cantons. I francament, ho confessem ingènuament, no hi havem entès res, no hi havem vist res, ho havem trobat incomprendible. Realistes com som, (tingui's en compte, una vegada per totes, que per a nosaltres no hi ha més real que el real interior), realistes com som, havem trobat totes aquelles teles tan òrfenes de realitat, tan irreal, tan sobrenatural, que, esparverats, havem fugit ben lluny d'aquell aclaparador recinte.

F. G. LORCA

Federico García Lorca, un dels més forts poetes andalusos, el més fort indubtablement, és a Barcelona. La companyia de Margarida Xirgu ha de representar-li una obra decorada pel nostre Salvador Dalí.

Havem tingut la sort de conèixer-lo, de tractar-lo. Fogós, vehement, tot ell una passió, tot ell una brasa encesa, Lorca produeix una fortíssima impressió. A través de la seva conversa, esmaltada de bellíssimes imatges i comparacions, havem pogut entreveure una Andalusia totalment allunyada del tòpic rebregat en curs: una Andalusia tota passió, tota fervor, tota vida interior, amb un record d'un quadre de Picasso a cada pas.

Lorca ens ha parlat de moltes coses. Ens ha parlat del jove mo-

viment literari andalus, el més interessant, potser, de la Península: dels seus escriptors, dels seus poetes, d'Albertí, d'Altola-guirre, de Prados, de Cernuda, de Garfias...; de les revistes que allà s'editen, de *Verso y prosa*, de *Mediodía*, de *Litoral*, sobretot, de la qual Paul Valéry digué que era una de les revistes més bellament editades de tot Europa.

Lamentem, una vegada més, que l'inqualificable buid que els nostres diaris i revistes fan a les coses artístiques i literàries d'Ultra-Ebre, tingui el nostre públic

Cal esmentar el cas de Joan Miró, un dels autors, curiosíssim. Miró emigrà de la seva terra fa set anys, empenyut per les burles cruels i l'hostilitat despiadada dels seus compatriotes. Ara, Miró — triomfant — ens retorna indirectament per l'intermediari dels Ballets Russos, intermediari d'una altíssima categoria intel·lectual: ningú no ignora, en efecte, que no entra tothom qui vol en la companyia de Serge de Diaghilev. Els pintors més o menys holanditzants i els fabricants de paisatges mansos, no hi tenen l'accés permès. Cal ésser ric de dons per a formar en els rengles de Diaghilev. I la col·laboració de Miró ha estat sol·licitada sense cap pressió.

Això, però, no ha sabut encara convèncer els seus compatriotes. Ens diuen que Serge de Diaghilev constata, esma-perdut, que a Barcelona Roméo i Juliette

II EXPOSICIÓ D'ART DEL PENEDES. — VENDRELL - JULIOL - 1927
DIBUXX D'ENRIC C. RICART

entaforat en la més crassa ignorància de tot el que passa fora d'ací. Sortosament, de tant en tant, ens trobem, de cop i volta, davant un Lorca que obre la porta d'un món inconegut, molt més brillant del que hom creu. Sigui, en aquest moment, el nostre elogi per López-Picó, tan atent a tot el que representi un autèntic valor, vingui d'on vingui.

(Feta aquesta nota, ens assabentem de l'aparició del llibre de Lorca: *Canciones*, el qual comentarem en aquesta gaseta, donant-li la importància que es mereix).

INFORMACIONS ARTÍSTIQUES

◆ Els Ballets Russos de Serge de Diaghilev acaben de donar una curta sèrie de representacions en el nostre Gran Teatre. Dels balls nous, i potser dels antics, Romeo i Juliette (música de Constant Lambert, pintura de Joan Miró i Max Ernst, coreografia de B. Nijinska), és indubtablement un dels més reeixits. París i Londres l'han vuant sense reserves. Barcelona l'ha rebut amb la indiferència d'un públic insensible i amb la incomprensió d'una crítica incompetent.

era acollit fredament, i que Le mariage d'Aurore obtenia un gros succès.

◆ Rafael Sala, l'artista vilanoví prou conegut, que en maridar-se fixà la seva residència a la capital de Mèxic, ha mort en el curs d'una exploració arqueològica a Califòrnia. Havem demanat als seus familiars i als amics de Nova Espanya dades concretes sobre el trespàs del volgut pintor i sobre les seves obres darreres, per tal de retre-li l'homenatge que es mereix, ell que fou un dels primers renovadors de l'art pictòric del noucent a Catalunya.

LA VILA FLORS I JARDINS

PER
DOMÈNEC FORMENT

Plau-nos de consignar sota aquest epígraf el bell èxit de dos sitgetans que han sabut fer arrelar ací una indústria culta, assaonada abans amb el més pur entusiasme. Ens referim als senyors Rafael Llopart, qui amb la recent exposició de clavells a

«Floreal» ha demostrat el que pot assolir un home sol amb una sola flor, i Salvador Robert, qui ha concretat tots els seus somnis de gran assedegat de bellesa, en l'obra dels jardins dels nous sectors de Sitges que li foren encomanats. Més que lloar l'exposició de clavells, que no ho necessita; més que rendir un encomiàstic tribut a la bellesa d'alguns novells jardins de Terramar, voldríem fer entenedor l'exemple, el magnífic exemple d'aquests dos homes, a tants d'altres ciutadans d'ací entusiastes, romàntics i prou. L'art, cal dir-

los, l'art que ha veu somniat, l'esperit, la sensibilitat, el gust artístic que En Russinyol us portà, pot ésser per a tu, jardiner, per a tu, fuster o ebenista, per a tu, cerraller, i per a tants i tants d'altres homes o dones aptes per a practicar un ofici, una font de vida econòmica.

Cal convenir que havem tardat i que «el Cau» no fou, dissortadament, l'escola pràctica que hauria pogut ésser, ni Sitges la vertadera vila ideal i completa que hauria pogut esdevenir.

Encara és temps, però. La comitativa humil d'ara, pot augmentar-se. Mentrestant, lloar a Rafael Llopart, l'home dels clavells, i a Salvador Robert, l'home dels jardins de Sitges.

INFORMACIONS LOCALS

Una mà sempre a punt per a l'encaixada afectuosa, un cor obert, sincerament obert, una paraula coratjosa trencada per l'emoció, una llàgrima entusiasta, tal fou Josep Diaz i Blanch, apòstol de la bella croada artística de Santiago Russinyol, a Sitges; tal fou i tal ha mort. Apassionat pel teatre, — pel teatre català — col·laborà amb el malaguanyat Manuel Monfort, amb Marian Carbonell, que Déu guardi, i d'altres (quantes de vegades tornarà a la nostra memòria el record d'aquests tres homes en les escenes de «La Morta» immortal!) a mantenir la millor època del teatre entusiasta entre nosaltres. Comptà entre els músics de «El Pensil», la banda famosa del Cau i fou en qualitat de supervivent d'ella que ell amb Salvador Robert, ofrenà al gran Tiago la toia de l'homenatge que li rendí Catalunya l'any passat. Escriví, amb noble amor per a la faccècia.

Són, doncs, cinquanta anys de la millor vida sitgetana els que, amb Diaz, baixen a la tomba. I és, sobretot, un gran cor, un cor obert, una mà afectuosa, la paraula coratjosa d'un propulsor de catalanitat que es perden.

L'AMIC DE LES ARTS en rendir a Josep Diaz i Blanch el seu record, tramet als seus familiars el condol.

J. SOLER IMPRESSOR: VILANOVA